

خودش فو الجمله مسامعه کرده است که اذهان مردم نسبت بـ کلا و نسبت به مجلس شورای اسلامی مشوش و مضطرب شده است و الا این تعطیل برای چیزیست در صورتیکه از برای احترام تعزیت از طرف مجلس امری نشده است که تعطیل نمایند و بنده بـ حسب تکلیف خودم لازم میدانم عرض کنم فرد فرد و کلاه اول وظیفه شان حفظ استقلال مملکت و پس از آن نگاهداری اساس مشروطیت و مجلس مقدس شورای اسلامی و امروز معز کین و مفسدین هستند که اساس مملکت شمارا متزلزل کردو میکنند و خواهند کرد پس بنده لازم میدانم که مجلس شورای اسلامی اول رفع مفسدین که نگران همچو روزی بودند و منتظرند یک کمتر مسامعه در مملکت شما واقع شود که آن را وسیله قرار بدهند از برای پیش بردن مقاصد و اغراض شخصیه خودشان و بردن این مملکت و بر مجلس است که هیچ اقدامی ننمایند مگر رفع و دفع مفرضین و مفسدین .

رئیس — دـ خصوص تعطیل ولایات گمان نمیکنم صحت داشته باشد و حالا آقای دبیر الملک حاضرند ممکن است در این خصوص توضیحات بدهند .
دبیر الملک — بـ وجـرـابـرـهـایـ رـسـمـیـ تلکـرـافـیـ درـاغـابـ وـلـایـاتـ فـاتـحـهـ کـذاـشـتـهـ اـنـدـ وـیـکـرـوـزـمـ تعـطـیـلـ کـرـدـهـ چـنـانـچـهـ تـابـحالـ مـرـسـومـ بـودـهـ اـسـتـ کـهـ تـاـ بـحالـ برـایـ فـوتـهـرـیـکـ اـزـ آـقـایـانـ وـ حـجـجـ اـسـلـامـ اـیـنـ اـنـدـ وـیـکـرـوـزـمـ اـقـدـامـ وـتعـطـیـلـ رـاـ مـیـکـرـدـنـ غـیرـ اـزـ اـیـنـ رـاـپـورـتـ دـیـکـرـیـ نـرـسـیدـهـ اـسـتـ اـمـادـ بـابـ اـقـدـامـ وـزارـتـ دـاخـلـهـ کـوـیـاـ بـراـحدـیـ پـوـشـیدـهـ نـبـاشـدـ کـهـ بـاـ کـمالـ جـدـیـتـ مشـغـولـ هـسـبـیـمـ وـچـنـدـیـنـ رـاهـ هـمـ بـیدـاـ کـرـدـهـ اـیـمـ کـشاـیدـ اـنشـاءـ اللـهـ بـقـوـایـ اـیـنـ فـانـیـ رـاـ دـسـتـگـیرـ نـمـائـیـمـ اـمـاـ اـیـمـسـیـلـهـ رـاـ نـمـیـتوـانـ اـسـبـابـ یـاـمـعـلـ ظـنـیـ اـزـ برـایـ بـیـ نـظـمـیـ قـرـارـ دـادـ بـوـاسـطـهـ اـینـ کـهـ اـینـ اـنـقـاطـاتـ درـ خـبـلـیـ اـزـ مـمـالـکـ وـ خـبـلـیـ اـزـ شـهـرـهـ اـیـنـ مـقـمـدـنـیـ کـهـ قـوـهـ نـظـمـیـ وـ ضـبـطـ آـنـهـ خـبـلـیـ مـحـکـمـ اـسـتـ وـاقـعـ مـیـشـودـ مـثـلـ اـینـ کـهـ درـ حـضـرـتـ عـبدـالـعـظـیـمـ بـاـ اـنـکـهـ خـبـلـیـ مـقـتـشـینـ دـاشـتـنـدـ وـ اـزـ هـرـ طـرـفـ موـاظـبـ بـودـنـ نـاـصـرـ الدـلـيـنـ شـاهـ رـاـ کـشـتـنـدـ اـینـ چـبـزـیـ اـنـدـ نـیـسـتـ کـهـ اـنـسـانـ اـینـ هـاـ رـاـ دـخـالتـ درـ نـظـرـ کـابـهـ مـمـلـکـتـ بـدـهـ یـکـ چـمـدـ نـفـرـ اـشـخـاصـ لـامـدـهـبـیـ کـهـ نـدـانـتـهـ اـنـدـ چـهـ مـیـکـنـدـ یـکـ چـنـیـنـ اـسـبـابـ اـضـطـرـابـیـ رـاـ فـرـاـهـ آـورـدـهـ وـایـنـ خـرـابـیـ رـاـ بـرـایـ مـادـرـسـتـ مـکـرـدـهـ اـنـدـ وـ اـمـبـدـوـاـیـمـ کـهـ آـنـهـ هـمـ بـعـزـایـ خـودـشـانـ بـرـسـنـدـ وـ فـعـلـاـ درـ نـهـایـتـ جـدـیـتـ مشـغـولـ کـارـیـمـ .

رئیس — آقای حاجـوـ آـقـایـشـنـهـ اـنـدـ کـرـدـهـ اـنـدـ قـرـائـتـ مـیـشـودـ .

[آقای ابراهیم خان قرائت نمود .]

بنـدـهـ پـیـشـهـادـ مـیـکـنـدـ یـکـ چـنـیـنـ اـسـبـابـ اـضـطـرـابـیـ رـمـیـسـ فـرـمـدـنـدـ خـوبـ اـسـتـ مجلسـ رـاـ بـرـایـ شـرـکـتـ درـ عـزـاـ دـارـیـ خـتـمـ نـمـودـهـ مـنـتـظـرـ باـشـیـمـ کـابـیـهـ تـشـکـیـلـ شـودـ

رئیس — هـرـ کـسـ اـینـ پـیـشـهـادـ رـاـ مـیـکـنـدـ قـیـامـ نـمـایـدـ .

(اـغلـبـ قـیـامـ نـمـودـنـدـ)

[رئیس حرـکـتـ کـرـدـ وـ مجلسـ یـکـ سـاعـتـ قبلـ اـذـ ظـهـرـ خـتمـ کـرـدـیدـ .]

جلـسـهـ ۱۲۰

صـورـتـ مـشـرـوحـ رـوـزـشـنـبـهـ ۱۶ـ رـجـبـ

الـمـرـجـبـ ۱۳۲۸

مـجـلـسـ سـهـ سـاعـتـ قـبـلـ اـذـ ظـهـرـ درـ تـحـتـ رـیـاستـ

آقـایـ ذـکـاءـ الـمـلـكـ تـشـکـیـلـ شـدـ .

کـهـ هـهـ مـارـاـ یـکـ پـرـیـشـانـیـ حـوـاسـ یـایـکـ بـیـهـوـشـیـ فـرـاـگـرـتـهـ اـسـتـ کـهـ وـاقـعـهـ نـمـیـ دـانـیـمـ بـانـیـ خـواـهـمـ بـدـانـیـمـ چـهـ بـایـدـ کـرـدـ وـجهـ خـواـهـدـ شـدـ مـیـ فـرـمـایـدـ لـایـعـهـ خـواـنـدـ شـودـ بـنـدـهـ هـرـ ضـمـیـ کـنـمـ کـهـ یـکـیـ اـزـ اـرـکـانـ آـنـ لـایـعـهـ رـفـتـهـ اـسـتـ یـعنـیـ یـکـیـ اـزـ آـنـ ۲ـ نـفـرـ رـاـ آـنـ طـوـرـیـکـهـ مـیـ دـانـیـدـ شـهـدـ کـرـدـهـ اـنـدـ بـایـدـ اـولاـ عـوـضـ اوـ معـینـ شـودـ تـایـنـکـهـ مـادـاـخـلـ آـنـ لـایـعـهـ شـوـیـمـ باـ اـینـ حالـ بـنـدـهـ خـطاـبـ مـیـکـنـمـ بـهـمانـ آـفـایـانـیـ کـهـ بـاـ آـنـ حرـارتـ فوقـ العـادـهـ کـرـدـنـ آـنـچـهـ رـاـ کـهـ کـرـدـنـ وـ حالـ بـیـکـ جـانـ مـدـهـوـشـ اـفـتـادـهـ اـنـدـ وـتـامـ آـفـایـانـ نـمـایـنـدـ کـانـ مـحـترـمـ کـهـ بـخـودـ بـیـانـیـدـ وـ یـکـقـدرـیـ نـکـاهـ بـکـنـیدـ بـهـ یـمـنـیـدـ آـیـاـ بـالـیـنـ اـوـضـاعـ حـالـبـهـ مـاـیـنـجـاـ بـنـشـیـفـیـمـ لـایـعـهـ بـخـواـنـیـمـ وـجـرـفـ بـزـنـیـمـ نـتـیـجـهـ چـهـ خـواـهـدـ شـدـ بـعـقـیـدـهـ بـنـدـهـ بـایـدـ اـولـ سـرـدـارـانـ وـبـزـرـ گـانـ اـینـ مـلـتـ وـفـاتـیـعـنـ وـآـفـایـانـوـ رـاـ کـهـ لـازـمـ اـسـتـ مـداـخـلـهـ دـاشـتـهـ باـشـنـدـ جـمـعـ کـنـیـمـ درـ یـکـ جـاـ بـنـشـیـنـیـمـ بـیـهـنـیـمـ تـکـلـیـفـ چـیـزـتـ وـیـکـ تـرـنـیـبـیـ بـرـایـ خـودـمـانـ بـدـهـیـمـ بـعـدـ فـکـرـ چـبـزـهـایـ دـیـکـرـ باـشـیـمـ بـیـهـنـیـدـ اـذـنـیـنـ مـوـقـعـیـ دـهـرـوـزـ اـسـتـ مـیـ کـرـدـوـ یـکـ کـاـبـیـهـ نـمـیـ دـارـیـمـ کـهـ دـارـیـمـ کـهـ دـارـیـمـ بـعـدـهـ تـشـکـیـلـ بـدـهـیـمـ چـرـانـیـ تـوـانـیـمـ اـشـخـاـصـ نـدـارـیـمـ کـهـ دـارـیـمـ بـنـدـهـ تـصـورـ مـیـکـنـمـ کـهـ یـکـ چـبـزـیـ اـمـرـوـزـ دـاـخـلـ اـینـ مـلـکـتـ شـدـهـ اـسـتـ کـهـ اـعـضـاـیـ مـلـکـتـ زـاـ اـینـ طـوـرـ جـدـاـوـ مـتـفـرـقـ کـرـدـهـ اـسـتـ وـ آـنـ جـنـفـاقـ اـسـتـ وـامـرـوـزـ چـنـانـچـهـ عـرـضـ کـرـدـ یـکـ اـنـفـاقـ وـانـجـادـ فـوـقـ العـادـهـ لـازـمـ اـسـتـ کـهـ مـمـلـکـتـ رـاـدـرـ طـرـیـقـ مـسـتـقـیـمـیـ نـکـهـدـارـدـ کـهـ بـتـوانـدـ مـشـیـ کـنـدـ اـکـرـچـهـ بـنـدـهـ درـ حـقـیـقـیـتـ دـرـازـ نـفـسـیـ کـرـدـ وـلـیـ باـزـهـمـ لـازـمـ مـیـ دـانـمـ عـرـضـ کـنـمـ بـانـ آـفـایـانـ کـهـ هـمـانـ طـوـرـیـکـهـ باـهـمـ مـتـفـقـ بـوـدـیدـ بـانـجـادـ خـودـتـانـ باـقـیـ باـشـیدـ وـ اـزـ هـمـ مـتـفـرـقـ نـشـوـیـدـ وـ اـسـاسـ عـبـبـ اـیـنـکـارـ رـاـ بـیدـاـ کـنـیدـ کـهـ آـنـ چـبـزـیـکـهـ آـنـرـوـزـ شـماـهـارـاـ مـتـجـدـ کـرـدـهـ بـودـ چـهـ بـوـدـ وـ آـنـ چـبـزـیـکـهـ اـمـرـوـزـ سـبـبـ تـفـرـهـ شـماـهـاـ شـدـهـ اـسـتـ چـبـزـیـکـهـ اـمـرـوـزـ دـادـ بـانـجـادـ خـودـتـانـ باـلـیـ بـیـشـنـهـ اـنـدـ عـرـضـ مـیـ کـنـمـ کـهـ باـ اـبـنـ وـضـعـ نـمـیـ شـودـ کـارـدـ .

۵۵ باـهـمـ مـتـجـدـنـدـ .

افتخار الـوـاعـظـيـنـ - بنـدـهـ عـرـضـ مـیـ کـنـمـ درـ مجلسـ آـمـدـنـ وـبعـضـ مـذاـکـراتـ رـسـمـیـ کـرـدـنـ وـبعـضـ مـذاـکـراتـ رـاـ مـسـتـورـ کـرـدـنـ وـ سـاـکـتـ نـشـتـقـنـ چـهـ صـورـتـ دـارـدـ وـ درـ خـارـجـ بـنـدـهـ مـیـ شـنـوـمـ کـهـ هـمـانـ اـصـفـهـانـ عـرـاقـ اـسـتـ آـبـادـ تعـطـیـلـ کـرـدـهـ اـنـدـ اوـلـ بـایـدـ فـیـهـ مـدـ کـهـ اـینـ خـبـرـهـ رـاـ رـاستـ اـسـتـ بـاـدـرـوـغـ اـکـرـدـوـغـ اـسـتـ منـشـاءـ حدـوـثـ اـینـ درـوـغـهـارـاـ درـ مـیـانـ مـرـدـ بـدـانـیـمـ کـیـسـتـ کـهـ اـینـ قـسـمـ درـوـغـهـارـاـ درـمـیـانـ مـرـدـ اـنـتـشـارـ مـیـهدـهـ وـاـذـهـانـ وـقـلـوبـ مـرـدـ رـاـ مـشـوـبـ مـیـنـمـایـدـ وـ اـکـرـ دـارـتـ اـسـتـ بـایـدـ بـهـنـیـمـ چـهـ رـاـ تعـطـیـلـ کـرـدـهـ اـنـدـ بـاـ یـامـ کـمـ کـیـ بـوـدـهـ اـسـتـ وـچـهـ بـیـخـواـهـنـدـ وـ درـ اـینـ مـرـکـزـ کـهـ تـعـطـیـلـ نـوـدـهـ اـنـدـ بـرـایـ چـهـ بـیـخـواـهـنـدـ وـمـیـشـنـدـ کـهـ اـنـدـ اـنـدـ وـدـیدـنـدـ کـهـ بـرـداـشـتـنـدـ آـنـ مـانـیـ رـاـ کـهـ گـمـانـ مـیـ کـرـدـیـمـ فـوـقـ هـرـ چـبـزـیـ اـبـشـرـ وـمـیـشـنـدـ کـهـ بـاـ آـنـ قـوـایـ اـسـتـدـادـیـهـ کـهـ هـمـمـیدـانـیـمـ درـبـیـشـ دـاشـتـنـدـ وـبـآـنـ زـحـمـاتـ فـوـقـ العـادـهـ کـهـ درـ تـحـصـیـلـ اـطـلـاعـ اـزـ هـمـ دـیـکـرـ دـاشـتـنـدـ کـهـ اـصـلـاـ دـاهـ مـخـابـرـ مـسـدـودـ بـوـدـ وـبـتـوـسـطـ تـاصـدـهـاـیـ نـامـعـلـومـ یـاـ اـشـخـاـصـ کـهـ کـسـیـ آـنـهاـ رـاـ نـمـیـشـنـاـختـ اـزـهـمـدـیـکـرـ مـطـلـعـ مـیـشـنـدـنـ باـ آـنـ جـالـ وـبـآـنـ زـحـمـتـ وـمـوـانـعـ فـوـقـ العـادـهـ کـهـ دـاشـتـنـدـ باـ یـکـ اـنـفـاقـ فـوـقـ العـادـهـ کـرـدـنـدـ آـنـچـهـ رـاـ کـهـ کـرـدـنـ وـدـیدـنـدـ کـهـ بـرـداـشـتـنـدـ آـنـ مـانـیـ رـاـ کـهـ گـمـانـ مـیـ کـرـدـیـمـ فـوـقـ هـرـ چـبـزـیـ اـبـشـرـ وـمـیـشـنـدـ کـهـ بـهـ مـانـیـ روـ دـادـ کـهـ هـمـانـ عـدـهـ بـاـ اـینـکـهـ اـمـرـوـزـ درـ طـهرـانـ سـیـاـشـنـدـ وـتـامـ درـ یـکـ مـرـکـ جـمـعـ هـسـتـنـدـ اـزـ هـمـ مـتـفـرـقـ شـدـهـ اـنـدـ وـبـنـدـهـ بـهـمـانـ آـفـایـانـیـ کـهـ مـؤـسـسـ اـنـ کـارـ بـوـدـهـ اـنـدـ وـآـنـ اـنـفـاقـ وـانـجـادـ کـرـدـنـدـ آـنـرـوـزـ دـارـدـ .

ایـ آـفـایـانـ چـهـ چـبـزـیـ اـمـرـوـزـ سـبـبـ شـدـ کـهـ اـزـ هـمـ مـتـفـرـقـ شـدـیدـ چـهـ شـدـ آـنـ اـنـفـاقـ وـانـجـادـیـ کـهـ درـ ۱۷ـ یـاـ ۱۸ـ مـاهـ قـبـلـ اـزـ اـینـ بـاـ آـنـ بـعـدـ مـسـافـتـ بـاـهـمـ دـاشـتـنـدـ کـجـاـ رـفـتـ آـنـ هـمـ وـطـنـ خـواـهـیـ شـماـ کـهـ بـاـ آـنـ اـنـجـادـ فـوـقـ العـادـهـ هـرـ اـقـادـمـیـ رـاـ خـواـهـتـ کـرـدـیدـ وـ هـیـچـکـسـ نـمـیـ تـوـانـدـ شـکـنـدـ کـهـ کـدـسـتـ اـزـ جـانـ وـمـالـ وـهـمـ چـبـزـ حـودـ بـرـداـشـتـنـدـ تـاـ آـنـکـهـ قـوـهـ اـسـتـبـادـ دـارـیـ اـزـ بـیـانـ بـرـداـشـتـنـدـ خـودـ رـاـبـهـتـ آـنـرـوـزـ دـارـدـ .

برـداـشـتـنـدـ مـقـاسـمـ خـودـ رـاـبـهـتـ آـنـرـوـزـ دـارـدـ وـ اـمـرـوـزـ بـلـکـلـ مـدـهـوـشـ اـفـقـادـهـ وـ سـاـکـتـ نـشـتـهـایـدـ منـ کـمـانـ مـیـکـنـمـ

الى سی وشش ساعت کابینه خودش را آوردہ معرفی نمایند که امروزه پانزده روز است که مامنطریم فردا پس قردادور روز دیگر سه روز دیگر رئیس وزراء کابینه خودش را تشکیل داده و معرفی خواهند کرد و آنوقت مجلس شورای ملی اصلاحاتی را که در نظر دارد و چیزهایی که اجرایش را خیلی لازم میداند از هیئت وزرا بخواهد بنده یکی از اوجب واجبات اجرای قانون ترک اسلحه را میدانم ولی از وظیفه من خارج است در عهده وزیر است که اجرا نمایند بنده باید رای بخواهم و از وزیر بخواهم و از عهده بکنم که اجرا نماید بختانه قریب ۱۰ روز است که ما از پر مشمول در این مملکت نداریم و بعضی خبرها به این واسطه در ولایات میروند و چه اثرها میکند بنده نمی دانم عرض می کنم امروز نشستن ما در اینجا و قانون یا امتیاز چرم سازی خواندن چندان اهمیتی ندارد امروز به آقای رئیس واجب است که آقای رئیس وزراء را بخواهند که باید اینجا و اگر مانع در تشکیل کابینه دارند بالصراحه بگویند نامجلس شورای ملی جد کند در برداشتن آن مانع و اگر هم عاجزند از اینکه کابینه را انتخاب نمایند آنرا هم بالصراحه بگویند نامجلس شورای ملی تکلیف خودش را بداند و بنده خیلی لازم می دانم که رئیس وزیر ۵ اروز اینجا بالصراحه بگویند که علت اینکه امروز ۵ اروز است می گذرد و ایشان نمی توانند یک کابینه تشکیل بدهند چه چیز است.

وکیل التجار — خلاصه عرایض بنده این بود که گفته شد ولی فرمایشات آقای سردار اسعد واقعاً خیلی بما امیدواری می دهد و بنده تشکر می کنم ولی خودشان می فرمایند باز یک کابینه لازم است بنده آنروز عرض کردم باز هم عرض می کنم که ما از خارج کسی را نمی توانیم بیاوریم علت این که ۵ روز است می گذرد کابینه معرفی نشده است چیست اگر مانع دارند باید بگویند و اگر هم نمی توانند آزادم صراحة اظهار بدارند که تکلیف برای این مملکت معین شود.

ارباب گیخسر و — مقصود بنده اول اهمان بود که عرض شد ثانیاً اینکه اساس مشروطیت مامنی بردو سند بوده است یکی قانون مشروطیت و یکی وجود دو سید است که عکس آنها را در همینجا پر می داشتند و چه قدر زحمات کسبه اند که آنها را (سیدین سندها) می گفتهند که یکی از آنها بعد از چندین خدمات دچار فشار استبداد محمد علی میرزا او امروزه بالآخره شهید شد و اورا از این بردن حقيقة در این باب همچو عرایضه نباید کرد اگرچه در جلسه سابق مذاکره شده قرار شد کمال جد در دستگیری و مجازات قاتلین او بشود برای این که اقداماتی که نسبت بآن مرحوم شده است هم بر خورد است به قانون اساسی مشروطیت ماهم این که خود آنرا مرحوم را دو سند بوده است از این برداشته اند حالا هم باز استدعا می کنم اگرچه فرمایشات آقای سردار اسعد به ما خیلی امیدواری و اطمینان می دهد مجلس چندان باید که این امورات را اصلاح نموده قاتلین آنرا مرحوم را بخواهند که پیدا نمایند.

اسدالله خان — از چندی باینطرف یک وظیفه خیلی مقدس که ده ماه است به عهده گرفته ام مرا و امی دارد باینکه چیزهایی که می دام بآنها کنم دانند بگویم و بیش از این زبانم را که می گویند

اطمینان حاصل نیست و برهر فرد از افراد ایرانی وطن پرست و مسلمانی که صاحب اعتقاد باشد خدمت و جان فشانی او باید بالمضاعف بشود بجهة اینکه امروز می بینیم وطن ما در خطر است و از هر طرف ما را بدبختی های زیاد تهدید میکند و همچو دز این باب مذاکره از دشمن هم نباید بگویند که بگویند دول خارجه با ما همراهی نکردن با اینکه دشمن ها داریم یا اینکه مستبدین با ما بده کرده اند علی المقاله تقصیر می است چه مشروطه و چه مسقبد غرض شخصی را بر استقلال مملکت ترجیح میکند آنچه من می بینم تمام از روی غرضهای شخصی است در صورتی که امروز روزیست که ما هر دشمنی که با هم داشته باشیم باید کار بگذاریم و صورت هم را بیوسم و بگویند دشمنی من و تو بماند نا وقت دیگر که همانطور که حضرت آیه الله نجف در تلگراف اشاره کرده اند و همچنین در تلگرافات دیگر که غرض های شخصی را بگذارید برای وقت دیگر بنده هم عرض می کنم امروز اول چیزی که بر ما لازم است اتحاد است که واقعاً باید اغراض شخصی را کنار بگذاریم و افلاً ما یک ماه بینیم که یک دونفری که با هم غرض دارند و قسمی هم دیگر را ملاقات میکنند اغراض شخصی را کنار گذارند و بگویند دشمنی من و تو بماند برای وقت دیگر که اسپاب امیدواری شود و اما در این باب که اتحاد نهایی جزء همه اینکار بنده خود را میدانم که امروزهم بفضل خدا قوه خود را بیشتر از پارسال می بینم که از همه حيث قوت و قدر تم از پارسال بیشتر است که وکلای محترم هم با بنده همراهی خواهند کرد که قاتلین آفارا بیدا کنیم اگرچه بکشته شدن پسر و برادرم باشد بنده باید امنیت را در این مملکت بایدار کنم در طهران و در سایر جاهای اگرچه بکشته شدن پسر و برادرها باید آنها خلق شده اند برای کشته شدن منتهای خوشبختی آن پدری است که بینند پسرانش در راه ملت در خون خود بیفلسطین و بنده حاضر مجامیم را در راه ملت نثار کنم و امیدوارم که بزوودی یعنی تا یک هفته دیگر امنیت را چنان بطریان آغازه بدhem که کسی چنین امنیتی ندیده باشد و اینکه یکقدری دیرتر این عرض را کردم برای این بود که منتظر تشکیل کابینه بودم که خیلی دیر شد ولی امیدوارم که انشا الله تعالیٰ در همین دو سه روزه یک خدمت نمایانی باین مملکت بنمایم.

افتخار الاعظیم — بنده امروز در این مجلس چنین حس میکنم که بزرگترین چیزی که ما با آن محتاجیم کابینه صحیح است که کمال مناسبت و میگالست را با هم داشته باشند در سابق وقتی که دو روز بحران اتفاق می افتاد یا اینکه دو روز وزراء میرفتهند بالا (شمیران) یا اینکه دوروز بمجلس نمی آمدند ما اینجا حاضر می شدیم نظامنامه و قانون اساسی میخواندیم اخطار میکردیم و حرارتها بخرج میدادیم حالا نمیدانم چه شده است که اینطور نشسته ایم بنده عرض می کنم اینموقتی است که خود تان میدانید چه موقع است رئیس وزراء آمد اینجا میدانید چه داد که در ظرف بیست و چهار و معرفی شد و قول داد که در مدت بیست و چهار

و صورت جلسه سه شنبه ۱۲ را آفای معاضد الملک فرائت نمودند؟

رئیس — در صورت مجلس ملاحظاتی اگر هست بفرمائید ارباب گیخسر و — عرض بنده هم داخل صورت مجلس است و هم خارج است اگر اجازه بفرمائید عرض کنم.

رئیس — اگر راجع بصورت مجلس است بفرمائید.

ارباب گیخسر و — اولاً در باب کابینه میخواستم عرض کنم که تشکیل شده و امروز معرفی خواهند شد پا خیر؟ نایبا در چهار روز قبل در این جا حاده واقع شده که قدری باداره باشتر بر میخورد خواستم عرض کنم که همچو این مجموعه انتقام را از این اصحاب دعوت کردند روزیکه نماینده اصناف راهیت رئیسه دعوت کردند بکنفر از خارج از آنها ممانعت کرد هم بود و بواسطه این تقصیر گرفتار و بنظمیه فرستاده شد و همچو اینجا قصوری در بذیر فتن رؤسای اصناف نشده ولو از اینجا پسندیده اینها میخورد خواسته ام اینجا با قصوری در بذیر فتن رؤسای اصناف نشده و لوازم پسندیده آنها هم از طرف مجلس بعمل آمده بود مسئله هم در خصوص دستگیری مرتكبین قتل مرحوم آفاسید عبدالله سوال می کنم که در این باب اقدامی شده و چیزی بر باست مجلس رسیده است یا خیر

رئیس — در خصوص واقعه که اتفاق افتاده بود همانطور که فرمودید از طرف مجلس قصوری در اینجا باشند و در خصوص قاتلین مرحوم آقا سید عبدالله مشغول هستند و اشخاصی چندرا کنار گذارده و بگویند دشمنی من و تو بماند برای وقت دیگر نتیجه چه شود

کاشف — این مسئله خوبست توضیح شود کسانی که آمده اند نمی دانند این اقدام از طرف مجلس بوده است یا از خارج باید معین شود

بنانند.

رئیس — عرض کردم این یکنفر خارجی بود در خارج مجلس یک جسارتی یک چند نفری که ما دعوت کردند بودیم نموده بود بعد مدعی که معلوم شد نظمیه او را دستگیر کرد به مجازات خود خواهد دید.

حقین السلطنه — میخواستم سوال کنم امروز آقای رئیس وزراء تشریف خواهند آورد یا خیر

رئیس — گویا تشریف بیاورند.

سردار اسعد — عرض میکنم بنده از پارسال که آمدم لازم نیست عرض بگنم چه جور جانفشنانی و چه طور خدمت کردم هم میدانید این خدمات و جانفشنانی که میکنم و این جوانه ای که بکشتن دادیم امره آن را خواهیم دید نمره آن استقلال و امنیت مملکت است و در این باب یک سال بیشتر است شبانه روز زحمت میکشم و تلاش میکنم ولی بدبختانه هنوز بآن نمری که باید برسیم نرسیده ایم بلکه امروز می بینم نتیجه بعکس می بخشند و داریم بقهرنا بر میکردیم به قبه بنده وضع امروز را بر این بارسال در آن موقع می بینم بارسال در اینجا این نماینده ای اطمینانی در مردم بود که امروز آن

اسباب امیدواری بشود و مسئله کابینه هم مسکر این انقلابات و بحران هزار دیده ایم و این بواسطه این است که پیش از وقت هیچ فکری نکرده ایم اگر یکروزی دیده ایم یا کریم نمیتواند کابینه تشکیل بدهد ما خودمان بوسایلی که خارج از دخالت باشد با او کمک کنیم که بتواند کابینه تشکیل بدهد حاصل هر ضم این است که در هر کاری باید پیش از وقت تمام پیشنهاد را کرده باشیم نه اینکه وقتی که دچار شدیم اینطور دست و پیا بزیم و اظهار حرارت بنماییم.

همین السلطنه - اگرچه دستور امروز معین نبست و میتوان داخل هر مطلبی شد ایکن آفای میرزا اسدالله خان اظهار یکردن درخصوص اصلاحات اساسی که ما امروز قوه آن را نداریم با این مناسبت بندۀ لازم میدانم از فرمایشات آفای سردار اسعد امتنان بکنم که یک مقداری بواسطه این اظهارات ایشان برقوه مجلس افزوده شد و البته ما ایشان را در جلسات خصوصی خودمان دارای شجاعت و قوائی دانسته ایم که هر وقت بخواهیم حاضر خواهند بود این طلب مسلم است عده این است که به بینیم که این قوا را بچه طور باید صرف کرد درد بسی دوای مایک حاده فجیع است که روی داده است و سلب امنیت را تایک اندازه کرده است یکمده در خارج هستند از بزرگان که هر یک دارای قوای مسلح هستند و اگر بخواهند واقعاً اینهم ملکت را نجات بدهند بایدهم خودشان را مصروف نمایند این قوا را دریک مرکز جمع کنند تا بتوانند مملکت را نجات بدهند از این جهت اجازه میخواهیم با آفای سردار اسعد عرض کنم کسمی و همراهی بفرمایند چنانچه از وظیفه ما است کابینه جدید تشکیل شود و آن قوای مادی و معنوی را که دارند بدهست آن کابینه جدید بدهند تا اینکه بتوانیم بواسطه آن قوا کاری را از پیش ببریم بجهت اینکه خیلی بداست که رئیس وزرای ما باید در اینجا قول بدهد که در ظرف (۳۶) ساعت کابینه را تشکیل مینمایم و حال چندین روز است میگذرد و ایشان کابینه را تشکیل نکرده اند و بطور غیر مستقیم میشنوم که اشخاص را نامزد کرده اند که متوجه نیستند تمام داد ما در سابق از این بود که این کابینه فعال نیست و اگر خاطر نمایند گان متوجه باشد اگر تشکیل کابینه اینطور واقعیت داشته باشد بدبختانه علاوه بر اینکه فعل نیستند متوجه هم نخواهند بود حالا در این خصوص اصرار نداریم بجهت اینکه این از تکالیف مجلس نیست از وظیفه آفای نایب السلطنه و رئیس وزرا است ولی درخواست میکنم که یکمینی را مجلس معین نمایند که بروند در تشکیل کابینه ناکید نموده بخواهند علت تأخیر تشکیل کابینه چه بوده است.

رئیس - درخصوص کابینه گمان میکنم که آفای رئیس وزراء بیشتر از همه کس سعی و کوشش داشته باشند که کابینه خودشان را زودتر تشکیل نموده مجلس معرفی نمایند اینکه تا کنون نشده شاید آفایان هم مسبوق باشند که دچار بعضی مشکلات شده اند دره رهبری میگذرد امیدانیم و شاید بعضی از نمایندگان مطلع باشند که ایشان کمال جد و جهد را دارند و چنانچه در روز سه شنبه عرض کردم حاضر شده بودند که تا روز پنجشنبه کابینه خودشان را معرفی نمایند و روز پنجشنبه همان هیئتی که از مجلس معین شده بودند که در تشکیل کابینه تاکید نمایند و مثل این بود که کابینه حاضر خواهند بود و شاید هم همین طور باشد حالا

نخواهیم گذاشت بماند منهم با حضرت سردار اسعد هم آواز شده عرض میکنم اگر غرض کنار گذارده شود مملکت از این بحران عظیم نجات خواهیم داد باید حضرت معظم الیه چنانکه بودند آزادی طلبان غیرشده خود را سر مشق سایر رؤسا قرار بدهند که ایشانهم تأسی نموده بایسکدست متعدد کار را از پیش ببرند قوای مسلح دولت را در وزارت جنگ مرکزیت داده نگذارند که هیچ قوه مسلح غیرمشروعی در خارج از وزارت مزبور بماند عرض دیگر دارم که خبلی مهم است و او این است که الان بیرون میروم موکلین من بمن میگویند حکمی از مقام ریاست روحانی اسلامی صادر شده و در مجلس او را مخفی داشته اند بنابر این تقاضا میکنم مقرر شود حکم حضرت آیت الله قرائت شود و پس از آن من یکی بولیقه مقدس اسلامیت خود رفتار نمایم این عراض بندۀ بود بعداز این منتظر دیدن عملیات هستیم.

آقامید حسین اردبیلی - چون امروز یک دستور معینی نداریم که داخل آن بشویم اینست که نعلمه ای متفرقه که تمام اساسی است داخل آنها بشویم بندۀ تمام بد بختیها را از یک چیزی میدانم و آن اینست که مادر هر چیزی مآل اندیشی نکرده ایم و تاینکه یک خطر بزرگی که همه چیز مارا تهدید میکند و در پیش چشم خود مجسم نمایم اینطور حرارت را بهرج ندادیم یعنی پیش بینی نمیکنیم یک روز بعداز بحرانهای زیاد بحران کابینه تمام حیثیت مشروطیت مارا تهدید میکند و این کندو ما امروز هیچ خجال نمیکنیم یکروز دیگر دچار این مصائب شدیم چه بکنیم یکروزی می بینیم یک قوه مسلح غیر منظم مملکت است و تمام قوای رسمی مملکت را تهدید میکند و هیچ فکر نمیکنیم که چقدر ضرر از این قوه مسلح غیر منظم عاید ما میشود مقصود این است که در هر کاری وقتیکه پیش آمدی راحس میکنیم قبل از وقت جلو گیری نکرده بحاست مالی میگذرانیم وقتیکه خودمان را در پیک پر تکاه خیلی خطرناک می بینیم یک حرکت مذبوحی میکنیم که چه بکنیم آنوقت یک اقدام مغتصبی که اسمش را ماست مالی میگویند میکنیم که یکمدمتی میگذرد باز بواسطه اینکه قلم ماده نشده و دیشه فساد کند نشده مجدداً از یکطرف دیگر صدا بلند میشود ما اگر یک ملاح غیر منظمی را که آفای میرزا اسدالله خان فرمودند که خطرات آنها را دیده ایم که چه اکرده اند پیش بندی کرده بودیم الان خودمان را مشغول باینمه اکرات نمیگردیم و افکار عامه متزلزل نمی شد بواسطه اینکه یکمچو اندامی که علاوه بر اینکه حواس مومرا مختل کرده اند از این تلکر افات معلوم میشود حضرات ایات الله و قوای روحانی هم مشوش اند بواسطه همین قوای مسلح غیر منظم بدیهی است وقتی که یکمچو توءه در مقابل مجلس و مشروطیت باشد و استقلال مملکتی را تهدید نماید چه کار پیشرفت خواهد کرد حالا بعداز یکمدمتی می بینیم که بد بختی مارا از هر طرف دچار شده اصناف هم تعطیل کرده اند وقتیکه خوب ملاحظه میکنیم می بینیم تمام اینها راجح است بهمان قوه مسلح غیر منظم اگرچه فرمایشات آفای سردار اسعد بما خیلی امیدواری میگذرد اینکن بنده گمان میکنم مادامی که افکار خودها را باقدامات سطحی منحصر بکنیم بعداز یکمدمتی می بینیم یک فساد خیلی بزرگی تولید میشود بنده گمان میکنم باید در این خصوص یک فکر اساسی بکنیم که بیشتر

نظامی بوده اند در موقع تشکیل اردوهای فاتح
شنبید که اردوی حریت خواه مملکت ایران محتاج
بوجود توپچی است این دو جوان غبور وطنخوا
برای اینکه در آن موقع بوطن خودشان خدمت
نمایند رهسیار ایران گردیدند این دو جوان
میباشند با فراغت خجال مشغول تجهیز بلان
خود بشوند و بدانوسیله خود را برای نهادن
آنها مملکت حاضر نمایند وقتیکه با ایران وارد شدند
یکیکه از آنها اسم انقلابی دادند یکگری را اعتدالی
نامیدند اولی دیپلومش را هنوز تجهیز نکرده که
دارای دیپلم با لطبع حسن حسادت در میان ایران
دو جوان تواند شده چند روز قبل در اطاق وزارت
جنگ انقلابی شمشیر را بر میدارد پانزده جای ایران
بدبخت را مجروخ میکند بعد از پانزده ساعت
که او را حبس میکند با کمال تأثیر دیده میشو
یک کسی که من نمیخواهم اسم او را در این مجام
بهرم دست او را گرفته در جباط میآورد برای ا
سبکار حاضر کرده تشویق میکند ما دیده بودی
 فقط در پارامان و هشت دولت باید عقايد مسلک
باشد دیگر ادارات نمیتوانند مثل هشت دولت
ملت تعاقب پلیتیک مسلکی بگذارند زیرا که آنوقت لازم میباشد
که اینکه یک کابینه عوض شد باید اجزای ادارات
آن کابینه معاً عوض بشود و به بینند این قریب
مملکت را دفع بگذارد افلا بملت که شمارا انتخاب کرد
بگویند مانعه توافق منافع شمارا دفاع کنیم تا آنکه هم
حرف نمیزند و ساکت نشسته اید و میگویند بگذارید
هم را میرزا اسدالله خان بگویند با آقای سردار اسعد
حرف بزندحالا کدر قوه خود نمیبینید که بگویند
سباست را دفع بگذارد افلا بملت که شمارا انتخاب کرد
بگویند مانعه توافق منافع شمارا دفاع کنیم تا آنکه هم
را اشخاص قوی مثل حضرت سردار اسعد یا اشخاص
ضعیف از جان گذشته مثل بنده انتخاب کنند تا بوظیفه
خود قیام نمایند عجیبتر اینست که قصور میگذارند مملکت
مال بنده ویمال پدر بنده است بعضی وعده ها از مال
دولت و ملت میگذارند و سه هم بر رفقای عزیز معین میگذارند
میگویند زیادتر امعاون میگذارند و عمر و تراوزیر میگذارند
و امور مملکت را مثل یک کفه طعمه گوشت بد هجاء میگذارند
و باینواسطه تولید خصوصی و تجهیز پاره از طبقه
مخالف میگذارند و از چهار سال اینطرف مملکت
با اینبله دچار گردید دیگر موقع آینکه امتیاز چرمساز
وصابونسازی بد هم نیست اساس را محکم نمائید و
این پارامان نه همان کعبه آمال ملت است که این
جهانفشاری برای او کردیم چگونه میشود که در موقعی
رئیس مجلس شورای اعلی هیئتی از اصناف را برای
تعصب به کار آنها بمجلس احضار میگذارند پس از
با کمال بیشرمی بسینه آنها میزند و آنها را رد میگذارند
مادر آنجا ساکت و صامت نشسته ایم وقتی که کابینه
سبهدار اعظم در کار بود میگفتیم کابینه نمیتواند که
میگذارد فریاد میزدیم که مملکت در بحران است امر و
که مدتی است کابینه نداریم چرا فریاد میزدیم و کابینه
را نمیخواهیم معرفی شود و نمیگوییم جناب رئیس وزیر
مملکت را بیش از این در چندین موقعی نمیتوان
بحران نگاهداشت اگرها جزو تشکیل کابینه است با
مجلس اظهار کند تا اینکه رئیس وزیر جدید
از نیابت سلطنت خواستار شویم این عرب ایض من ا
باندازه که لازم است مؤثرم نشد و عمری باقی بود
آنکه بقیه را عرض خواهم کرد و همچنانکه را مخف

کردن که امروز تشنگ بخون همدیگر شده اند یا نه کنم
بواسطه این که همانطوری که از مقاد فرمایشات حضرت
سردار بهم مفهوم شد (سر که نه در راه عزیزان بود
بارگرانی است کشیدن بدش) در صورتی که بهینم
کار نوع من بمنها درجه سختی رسیده است آن
زندگانی را بزرگترین نیاز میدانم این است که آن
وظیفه مقدس و کلت مرآ و امی دارد که حقیقت مطلب
را باین ملت بدینه که چهار سال است دچار همه
جور مصائب بی دری بوده افشا کنم و از تمام سرداران
ملی و بزرگان مملکت و رؤسای دوچانی و همه
آقایانی که در راه تحصیل مشروطیت بذل جان و مال
کردن تمنا کنم که با من هر امی فرمایند و بیش از
اول دست اتحاد بدست یکدیگر داده امنیتی که داشتم
و بواسطه بعضی وقوعات فوجیه که چندی است بظهوور
میرسد نیک دارم که آن اعمال را در این مجلس مقدس
تکرار کنم به این مملکت اعاده دهیم ولی خوشبختانه
حضرت سردار اسپهاد آن مستویات فوق العاده را که
برای خود تصویر می کردم یک قسمتی اعظم آن را
بواسطه بیاناتی که فرمودند از دوش پنهان برداشتند
تصدیق فرمودند که امنیت متراز شده و تعهد اقدامات
وطن خواهانه فرمودند من گمان می کردم که این
نکات فقط بمنه آتش زده ایکن بعد مدد الله با کمال خوش
بختی احساس می کنم رئیس ناجیان وطن حضرت
سردار اسعد هم نخواهد داشت زده ایکن بعد مدد الله با کمال خوش
آب خنک میل فرمایند حضرت سردار همه می دانیم
که ذره از بذل جان جوانهای خانواده معمترم خودش
درین نفرموده در این واقع هم که مملکت مارا یک
دشمن بزرگ داخلی تهدید می کند نخواهند تحمل
کرد که مملکتی را که خودشان استقلال اورا بست
آورده اند بهای جان های شیرین و مال های ملت
تحصیل کردن باین آسانیها صرف نظر فرمایند آقایان برای
ایران روزی از این تکثر از این بدتر و بهترین
از اعضاء سلف دیده نشده نظر کنید بتاریخ خواهیم
دید ایرانی چنگها کرده غالیتها مغلوبیتها خوشبختیها
مخفیها بخود دیده ایکن اهمیت هیچ کدام باز ندازه
نیست که باحال امروزه مقایسه کنیم در موقعیکه ملت
ایران پس از فدا کاریها ایل بافت اح که به آمال خود گردیده
و دشمنهای آزادی را بکلی از میان برده است منتظر
است پس از آن سختی ها مملکت را در حال سکون
بینند و دولت را در شاهراه ترقی و سعادت بینند دچار
این قسم ترازی و اضطراب بشود باین دلایل امروز دیگر
تحمل پنهان کردن مطالب را ندارم باید گفتندیها را
بملت بگوییم که در ماه نهم تشکیل ثانوی مجلس مقدس
شورای ملی هستیم و در این مدت کارکنان ملت از
وزراء و کلاه درحق این ملت و مملکت ظالم فاحشی
گردند تا آهن گرم بود نکو بینند و از فرصل استفاده
نکردن در تحصیل یول و تکمیل قوای حریقی ملک
مساممه کردن تا کار باینجا رسانند ظلم نه این است
یک مملکت را بینند و بست خارجی بدهند ظالم این
است که کسی بواسطه خودش عمل نکند آن بالآخرین
ظلم است که درحق یک مملکت واقع میشود امروز
علناً بگوییم که وکلای ما بواسطه خود عمل نکردن و
همچنین وزراء هم بواسطه خودشان عمل نکردن
و در هوض یکجنبه در میان برادران آزادی خواه که
یکدیگر را با اتحاد و اتفاق دهوت میگردند اتفاق اند اختنند
و دو برادر را که دریک سنگر زخمی ای یکدیگر را
شست و شو کرده مرهم میگذارند بطواری از هم جدا

نمایم یا محکوم کنم یا محکوم بشود و گاهی گفته
میشود و گفته اند این اشخاص مفسدند بمنهاین لفظ
مفسد را نمی فهم اگر معنیش این است که زیر باز
همسایه نمی رود میشود گفت در این مجلس خوبی مفسد
است بلکه تمام مفسدند و اگر معنی از لابه این است که
خوبی از اشخاص چنانچه هررض کردم در این مجلس
مفسد هستند و بنده هم پکی از آن مفسدین هستم
و اگر معنی مفسد عیار از این است بگویند بدایم ولی
ما در قانون اسامی آنچه دیده ایم کسانی که از آن تخلف
محرومند مفسد بمنظور نمی آیند مانع از انتخاب
سرقت و قتل است حالا اگر بعضی مفسدی که میگویند
قتل یا سرقت است بگویند فلانی قاتل است با این
است علمای باشید یا خبر علمای هر کس بگوید فلانی
مفسد است باید از هر که حرفش برآید رضا هم که
این بیانات را مبناید مسئول حرف خودش است
گفته می شود که اینها مفسدند دلیلش را نمی شود
گفت چرا نمی شود دلیلش را گفت ؟ بنده میدانم
که ملت با همچو حکمی هر راه نیست و تکذیب میکنم
این مطلب را که میگویند ملت هر راه است مگر
اینکه چند نفر شورش طلب که آنها هم برای انجام
مقاصد خودشان گفته شد ملت چشم شان را باز کند
که هیوبات را ببیند من میگویم خوب است ملت
چشم ش باز نشود برای آنکه چشم باز شود میبینند
آنچه را که من میبینم .

رئیس - حالا با این پیشنهادی که خواهد شد
رأی گرفته میشود .

(گفته شد این موضوع تمام نشده است .)

صدیق حضرت - میخواستم عرض کنم اگر

دولت چه طور می تواند اقدامی بکند نظیره
می تواند شهر را امن نماید و قاتل را پیدا کند
آنکه آقا میرزا اسدالله خان بعضی کنایات فر
خوب است گفته شود برای اینکه بنده می
شاید بنده را گفته باشد دیگری میگوید شای
گفته باشد همین طور تمام خیال میگذند که شا
گفته باشد اگر راستی کسی را در نظر دارند
است بگویند که مثل کانون این شورش رض
این طور بی اسم گفتن صحیح نیست با اسم بـ
آنوقت اگر نا حق است که معلوم میشود و اـ
است که محکوم و مجرمات خواهد شد دیگر
در مسئله بحران کاینه گفته می شود از قرا
بطور غیر مستقیم به اخبار رسیده است اشخاص
متخله و متجانس نیستند شما الان هر این مـ
را میگذید ؟ صبر کنید کاینه تشکیل شـ
بمجلس بیایند آنوقت اگر آنها را طرف اـ
ندانستید رأی ندهید و قبول نکنید دیگر اـ
گفته شد که بعضی از حکلا رفته اـ
بعض ای وزارت خانه ها دست بدست داده
کی رفته است در وزارت خانه ها دست بدست
است غیر از شماها بنده که از آن وقتی که آمد
به چیزی از وزارت خانه ها نرفته ام اگر مرا در هر
آنها بدهم بگویند و غیر از شماها حتی با اکثر
دست نداده ام شماها رفته در وزارت خانه ها
افتخار الـ اعظیـن شماهارا توضیح بفر
آقا شیخ رضا - آقا متن السلطنه و
آقا میرزا اسدالله خان گفته میشود بعضی بـ
الـ بـ علم و صحت اگر یکجا جمـ شـود بهـ رـ اـ
صـ بـ عـ برـ بـ عـ مـ قـ دـ اـ سـ وـ عـ لـ بـ صـ حـتـ بـ دـ
اـ گـرـ کـسـیـ جـاهـلـ باـشـدـ وـ صـحـتـ عـمـلـ دـاشـهـ باـشـدـ
ترـجـیـحـ دـارـدـ بـرـعـالـمـ نـاصـحـیـجـ وـعـالـمـ نـاصـحـیـجـ ضـ
بـیـشـتـرـاـستـ اـزـ جـاهـلـ باـصـحـتـ بـجـهـتـ اـیـنـکـهـ جـاهـلـ
صـحـتـ مـیـتوـانـدـ چـهـالـتـ خـودـرـاـ اـزـ پـرـسـیدـنـ رـفعـ
ولـیـ عـالـمـ نـاصـحـیـجـ کـهـ رـاهـ شـیـطـنـ رـاـ اـزـ هـرـ
درـستـ کـرـدـهـ اـسـتـ چـهـ طـورـ مـیـشـودـ کـهـ اـزـ هـادـتـ خـودـ
بـرـدـارـدـ بـسـ بـیـایـدـ کـفـتـ اـیـنـهاـ جـاهـلـنـدـ وـ کـبـلـ کـیـ
کـرـدـهـ اـسـتـ کـهـ عـلـمـ فـلـانـ آـقاـ چـنـدـ وـجـبـ استـ
شـبـرـاـستـ. دـیـگـرـ آـنـکـهـ درـایـنـجـاـ گـفـتـ شـدـ اـحـکـامـ
حـجـجـ اـسـلـامـ صـادـرـ شـدـهـ اـسـتـ آـنـ اـحـکـامـ چـوـسـ
نمـ دـانـیـمـ مـیـگـفـتـنـدـ کـهـ قـبـلـ اـذـایـنـ یـعنـیـ یـلـکـمـاهـ نـ
حـجـجـ اـسـلـامـ حـکـمـ آـمـدـهـ اـسـتـ کـهـ مـثـلـ بعضـیـ
مـجـلسـ لـامـذـهـبـانـدـ درـمـجـلسـ اـیـنـطـورـ نـشـبـدـمـ بـ
ازـ گـوـشـهـ وـ کـنـارـ بـمـیـگـفـتـنـدـ ولـیـ بنـدـهـ اـیـشـراـ
نمـ کـنـمـ بـجـهـتـ اـیـنـکـهـ عـلـمـ اـیـ اـعـلـمـ بـ دـلـیـلـ وـ بـیـ
حـکـمـیـ صـادـرـ نـیـ کـنـدـ وـ الـ بـهـ سـلـبـ اـسـلـامـ اـزـ یـکـ
کـهـ فـطـرـتـ تـنـاـ مـسـلـمـانـ اـسـتـ بـزـرـگـتـرـاـستـ اـزـ اـیـنـکـهـ
بـکـشـنـدـ وـ الـ بـهـ کـسـیـ کـهـ عـالـمـ اـسـتـ وـ خـودـرـاـ مـجـ
مـفتـیـ مـیـدانـدـ کـسـیـ رـاـ لـامـذـهـبـ نـخـواـهـنـدـ کـفـتـ
باـ اـطـلاـعـ وـ عـلـمـ وـ آـنـ اـطـلاـعـ وـ عـلـمـ هـمـ حـاـصـنـ نـمـ
مـگـرـ اـزـ روـیـ دـلـیـلـ وـ الـ بـهـ آـنـ کـسـیـ کـهـ اـیـنـ حـ
مـیدـهـ آـنـ دـلـیـلـ رـاـ حـاضـرـ خـواـهـدـ دـاشـتـ ولـیـ خـیـلـوـ
مـیـخـواـستـ کـهـ بـکـنـفرـیـ کـهـ مـیـگـوـیدـ مـنـ ذـلاـ
لـامـذـهـبـ مـبـداـنـ اـورـاـ بـکـشـمـ بـمـحـکـمـ عـدـلـهـ وـ مـ

(آمیرزا ابراهیم خان پیشنهاد ذیل را از طرف آفای حاج شیخعلی فرائت نمود (بنده پیشنهاد میکنم مذاکره در این موضوع ختم ولایه آفای-ان عتبات در باب انتخاب پنج نفر از علماء فرائت شود).

رئيس - رأی می کنیدم با این پیشنهادی که خواهد شد (عدد کفتند که مذاکره در این موضوع کافی نیست).

آقا شیخ رضای دهخوار قافی - اینجا مذاکره شد که هیئت مملکت ما متزلزل است می خواستم خاطر آقا بانرا متوجه کنم با این مسئله که اینطور وفاپیع امنیت مملکت را متزارل نمی کند برای اینکه خوبی بزرگتر از این حادثات بزرگ واقع شد ابدآ امنیت مملکت را متزلزل نکرد مثل اینکه ناصرالدین شاه را کشتن و دیروز در مصر پطرس پاشارا مقتول نمودند و کسی نگفت امنیت متزلزل شده و این حادثه که واقع شد ولو اینکه حادثه فجیعه و خوبی رزیه عظیمه بود و نلمه بود که بر مملکت و دین واقع شد ولی کشته شدن امثال من و بزرگتر از من امنیت مملکت را متزلزل نمی نماید و اینکه آفای سردار اسعد فرمودند امنیت مملکت ما متزلزل است این را بنده تکذیب می کنم ابدآ متزلزل نشده است و امنیت پچای خود باقی است بلکه چنانچه آفای سردار اسعد فرمودند قوه دولت در تزايد است و کاسته نهی شود اینکه می گویند قوه نداریم مقصود این است که قوه فوق العاده را که با دیگران جنگ بکنیم نداریم والا قوه که حفظ امنیت را بکند داریم اگر نداشته باشیم با کدام قوه رحیم خان و اشرار فراجه داغ و اردبیل قلع و قمع شد اگر نداشتم با کدام قوه هم زنجان ختم شد دولت ما این قدر اقتدار دارد که داخله خودش را منظم نماید و آنچه آفای سردار اسعد فرمودند که لفظ [متزلزل] بود در مقام مبالغه بوده یا اینکه واقع امنیت مملکت متزلزل شده باشد این مثل مبالغه هایی است که سابق براین می گفتند مثل اینکه در کشته شدن سید الشهدا می گفتند آسمان بزمین آمد و ارکان زمین متزلزل شدن مرادشان این نبود که در واقع آسمان بزمین آمد این در مقام مبالغه بود دیگر اینکه گفته شد کابینه ۱۵ روز است بحران کرده است بنده میگویم ما بحرانهای بدتر از این دیده ایم سه ماه بلکه چهار ماه بود که پی دریو بحران کابینه داشتم و خودشان همیشه در جلسه خصوصی و علنی می گفتند که ما الان سه چهار ماه است دچار بحرانهای بی دری شده ایم چطور شد که این دفعه همین که ۱۵ روز از بحران کابینه گذشت از هر طرف صداد رآمد است دیروز بود که رئیس وزرائی آفای مستوفی المالک را قبول کردیم و متفق بودیم و می گفتیم مستوفی المالک بهترین رئیس وزرا خواهد بود گویا خیال بنده این بود که خودم وزیر بشوم حالا چون می بینم که مقصودم حاصل نشده اینطور اظهارات را می نمایم دیگر اینکه گفته شد بیانید اتعاد کنیم بنده یک نفر مسلمان هستم که مسلمان های دیگر را انتخاب کرددند طهران ماسکم اتحاد کنم کی را

لت و ملت است از میان بردارند دیگر اینکه بن کابینه هنوز تشکیل نشده و به مجلس نیامده اند است که خاطر آفایان را جلب با این نکته کنیم در دوماه قبل عرض کردم با این کابینه باید نکرد هی گفتم نقشه ابتدائی اسلام را بدست کان خودشان بدھید بدینختانه تا امروز هیچیک ایمان اهمیتی بعرا پیش بنده ندادند و حالا در این نشسته ایم بریس وزرائی که هنوز کابینه خود تشکیل نکرده است تحقیر می نمایم و اگر نظر عمیقی بکنیم می بینیم که او برای چه طل است و بدینختانه میرویم باو قوت می دهیم طور اظهارات را نسبت باو می دهیم بنده عرض کنم که هنوز کابینه معین نشده و معلوم نیست که روح در کدام غالب است فقط یک رئیس وزراء یک شمارا قسم می دهم بقرآن که پشت او را بگیرید معین نمائید برای چه مغطیل مانده است دیگر که چیزی که محروم کرد این مملکتی را از آن از که می بایست استغفال او محکم شود و بسیار تر نزدیک شود متأسفانه همین کارها بوده است در عرض اینکه با کابینه همراهی کنم این طور ارائه کنیم و می بینیم از کارهای ما تا امروز هیچ حاصل نشده و اگر ما از وظیفه خودمان خارج یم و با وزرای خودمان کمک و همراهی نمایم و بشویم خواهیم دید کار مملکت چقدر پیشرفت اهدی کرد مجددآ تکرار می کنیم که ما باید خود را نباشیم و نظرمان را بر گردانیم با این مملکت و دیگر که این بیچاره مردم منتظر ما هستند که این بعده از ده سال دیگر که بزرگ شد و میوه آنوقت میوه اش را بخورند ماهی همراهی کنیم این درختی که کاشته شده بزرگ شود میوه بده در سایه او بنشینیم و با یکدیگر نزاع کنیم و عقیده ام این است که این کابینه جدید هر کس وقتی که باشند بگیرد تا اینکه این مملکت را کار می کنند بگیرد آن وقت که خواستیم همارت بنا کنیم بر نمایند آن وقت که خواستیم همارت بنا کنیم کوئیم که حالا معمار بهتر از شما هم هست و عرض کنم هیچ نمی تواند مملکت را نگاهدارد اتفاق و اتحاد مجلس وزراء وقتی که مجلس زد اتفاق نمودند دیگر هیچ کسی نمی تواند ل کند.

رئيس - مذاکره می شود که چرا اجازه نی هاداده نمی شود بنده هیچ راضی نیستم که کسی جا بگوید که من اجازه خواسته ۱۴ام و اجزه نشده ممکن نیست که بیک کسی اجازه بخواهد و من اجازه ندهم حالا ابتدا این اسامی را مبلغه ایم تا معلوم شود نزیباً اسامی سی نفر را که اجازه نطق خواسته بودند ت کرددند).

رئيس - پیشنهادی شده است ق انت مرشد

آقای رئیس وزراء پیغامی داده بودند که اجزار آن تو انس تم
امروز جمع آوری کنم شاید فردا بیاوریم ماهم فردا
یکم مجلس خواهیم کرد که اگر کابینه حاضر باشند بیایند
معرفی شوند حالاً اگر مجلس باز صلاح میداند مهدیک
باز هیئتی را بفرستند خدمت آقای نایب السلطنه مختار
است والبته ضرری ندارد دیگر آنکه مذاکرات خیلی
زیاد شده و موضوع همین نیست .

و کیل الرعایا - بنده چنانچه در چند روز قبل
عرض کردم که این مجلس تاریخی است و سعی بفرمائید
که نظر عجیبی بفرمائید و سهونکنید چنانچه در جلسات
سابق من عرض کردم و شاید عرايض من را برای
خودنمایی این مملکت ما که ایران است خیلی باوقای است
بنده هیچ از آن مأیوس نمیشوم (۲۴) کرو ره مخلوق
خدا در ایران خلق کرده است .

هشترودی - موضوع را سعین کنید آن وقت
مذاکره بفرمائید .

رئیس - نگذاشتند که موضوع را معین نمایم
افتخار الوعاظیین - موضوع همین محظوظ راتی
است که در پیش داریم .

هیوزا اسدالله خان - امروز بهتر از این
موضوع نداریم باید در همین موضوع مذاکره کرد

و کیل الرعایا - عرض کردم این مملکت ۲۴
کرو ره نفوس دارد و از این ۲۴ کرو ره اولاً یک
کرو دش مبتدا و مدخله نماید دویم چیزی که امروز
نگهدار ماست و با وجود او نماید از چیزی بترسم
و عمکن نیست که از میان برود فرآن است او ما را
نگاه می دارد و عمل کردن با ومارا بهتر هزینه میگزند
او را باید هزینه داشت و بنده بعد از فرمایشات آقای
سردار اسعد بیک اضافه را لازم می دانم هر رض کنم
که اگر او را عمل کنیم کمان میگنم هیچ نتوانند ما
را در تقویت مسلمانی و نگاهداری آن سست بنهایند
برای بنده هیچ وقت تزلزلی پیدا نشده برای اینکه
من یقین دارم که خدا این مملکت را برای ما خلق
کرده است اما چیزی که هست و می توانند او را وصله
کرد و به مقامات بزرگ بعضی ما بر می خورد آن تهمت
است و هرایض بنده راجع بهمین مطلب بود که ما
بوظیفه خودمان عمل نماییم که هیچ نهادی را نتوانند
به ما نسبت بدهند و دچار بعضی اشکالات شویم و
چیزی که ما باید هبشه مراقبت داشته باشیم و ازا و
فقط نکنیم همین مطلب است که تجربه به بما نشان
می دهد و اما برای شهادت آقا سید عبدالله
اولاً همه خوبها در دنیا شهید شدند ولی ما چیز
دیگر لازم داریم برای نگاهداری مملکت اینست
که خیلی پیش از این تا کیده داریم و آن بچنین آوردن
قاتل این آقای سید شهید است که فی الواقع امنیت
بسته با اوست و باید به طوری که هست قاتل او را
پیدا نمود هر کسی که باشد از میان بر داریم بنده
نمی توانم بشنوم که کسی اسم از استبداد
و ارتقای برد زیرا که مملکت مشروطه است
همه کس از برای مجلس و برای دولت خدمت می
کنند مردم را باید اورا خدمتگذار این وطن شناخت
تا وقتی که از او خیانت دیده نشود اسم استبداد
نماید در میان باشد آن وقت هم که خیانت از او دیده
شد همان طوری که آقا سردار اسعد فرمودند
اولاً همای دشیده ایران حاضرند هر کسی را که خائن

که امروز جشن مشرف و طه عنمانی است می‌دانید که مشرف و طبیت این دولت کمال به مشرف و طبیت ما کرده است و بشکرانه این که دو دولت مسلم باهم اتحاد می‌نمایند بیانید این مذاکرات را کنار بگذارید این اختلافات را ندیده انگاریم و فکری برای امنیت و استقلال مملکت وطن خودتان بنمایید و مخصوصاً میخواستم امروز از مجلس و نمایندگان محترم اجازه بخواهم که تلکراف تهییتی ۰۰۰ مجلس معمونان عنمانی بنمایم و کمان میگذرم مجلس هم موافقت خواهد داشت که بیک همچو تلکرافی از طرف مجلس بشود که دلیل بر اتحاد دولت مسلم بشود (کفتند صحیح است)

[رئیس اجازه دهد قیمه تنفس داد]
[مقادن ظهر مجلس ختم شد]

جلسه ۱۳۹

صورت مشروح روز دوشنبه

۱۳۲۸ رجب ۱۸

مجلس فوق العاده یک ساعت قبل از فرود آفتاب در تخت ریاست آقای ذکاءالملک تشکیل شد صورت مجلس روز شنبه را آقای معاضدالملک فراست کرد.

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست؟ حاج شیخعلی - یک پیشنهادی آن روز بنده کردم در باب لایحه انتخاب علماء اسمی از آن برده نشده است.

رئیس - صحیح است - ملاحظه دیگری هست؟ [اطهاری نشد - رئیس صورت مجلس را امضاء نمود]

رئیس - اینطوری که اینجا [صورت مجلس] نوشته شده است به کمان این که هیئت وزرا حاضر میشوند روز یکشنبه مجلس منعقد میشود که معرفی میشوند چون حاضر نشدن مجلس منعقد نشد ولی امروز بنده خواهش آقای رئیس وزراء فوق - الماده مجلس تشکیل شد و دستوری نداریم غیر از معرفی وزراء

و کیل التجار - میخواستم عرض کنم همان طور که صلاح - استبد مجلس معمونان عنمانی تلکراف تبریک و تهنیت جشن مشرف و طبیت آنها بشود اگر صلاح می‌دانید تلکرافی هم بپارلمان فرانسه بشود در تبریک عیدی که در (۱۶) زویه کرده اند.

رئیس - موقع آن گذشته است (در این موقع کابینه وزرا بر ریاست آقای مستوفی‌الممالک تشریف آورده‌اند).

رئیس - آقای رئیس وزرا کابینه را معرفی می‌فرمایید.

رئیس وزرا - کابینه وزراء تشکیل شده است از قراریکه عرض می‌کنم : حضرت والا فرمانفرما وزیر داخله - آقای نواب وزیر خارجه - آقای حکیم‌الملک ویرمالیه - آقای قوام‌السلطنه وزیر جنگ - آقای دبیر‌الملک وزیر عدلیه - شاهزاده اسدالله میرزا وزیر پست و تلکراف برای وزارت علوم هنوز کسی مذین نشده است معاون فعلاً مشغول کار است و همین چند روزه آنهم معلوم می‌شود (کفتند مبارک است).

نوبری - اگرچه ظاهراً چند روزی تشکیل

خارج بودن از کابینه وزارت اداء نکلیف خود را که خدمت باین آب و خاک و ملت است می‌کنم تا انشاء الله از همه بیرون خواهم آمد اگرچه هر ای اداره هم در خیال این باشد که با وزراء هر ای اداره هم کنید اگر عیبی دریکی از آن وزراء دیدید ممکن است بروید پیش او درخانه اش باو بگویید فلان عیب در کارشماست یارفع عیب بگنید یا مراساکت کنید بطور همراهی بازبان خوش و ملایم با آنها صحبت کنید (اینطور که از حال آثار اختلاف و عدم موافقت باوزرای اعراض از این موضع کنید در خیال این باشد که ای رادی از او گرفته اورا در مجلس ضایع کنید بنده هم سرفولی که داده ام با کمان جد و جهد ایستاده ام و تایل ذفر بختواری زنده است ایستاده ام که رفع پریشانی خاطر هارا بنمایم و از مرک هم کریزان نوستم خدام بفرماید قل فتنه‌الموت ان گفتم صادقین هر کس ادعای مشرف و طبیت می‌کند باید در راه مشرف و طبیت آرزوی مرک کنده برای استقلال مملکت خودش نه برای ریاست یاطمع یک عرض دیگر دارم اینست که قول داده ام نظم فوق العاده بدهم در این شهر که تابحال در این مملکت دیده نشده باشد اگر قریم کردم عرض کنم که با همراهی و کلا اگر همراهی شما نباشد نمیتوانم دیگر اینکه در باب تزلزل گفتگو شد که مملکت مامتنز لزل نیست بلی یک طوری است که نه میتوان گفت متنزل است نه میتوان گفت متنزل نیست از این حیث که مردم متوجه باشند که حالا جماعتی میریزند خانه آنها را غارت آش میزند این تزلزل و عدم امنیت البته هیچ نیست لکن افکایی مملکت اغلب متنزل شدند و شب بر احتی نمی خوابند میترسند فریب هزار نفر قتله پیدا شده است از وقتیکه امین‌الملک را کشته اند اشخاصی در این شهر افتادند و گفتند پول بدھید والا کشته میشوند و با سام کمپیه خیلی از مردم پول گرفتند و مردم در تزلزل بودند نا اینکه این آقا کشته شد این مسئله خیلی بمردم اثر گرده است گرچه از آن روز بعد نشنبه‌ایم کسی برود از کسی بول بخواهد ولی خیلی اسباب تزلزل است امروز واجب است که بزودی زود رفع این تزلزل بشود و اینکار از عده بنه برمی‌آید بعد از جزئی همراهی که و کلای عظام با بنه بگنند امیدوارم طوری بگنم که هموم از بنه راضی و متشکر باشند

(تمام گفتند احسن احسن)

رئیس - بعد از فرمایش آقای سردار اسعد واقعاً دیگر جای گفتگو نیست باید به اینکه بفرمایش سردار اسعد آمدید و جواب گفتید جز این که اختلاف راشدت بدھید و ماده را غلیظ تر کنید فایده دیگر ندارد واز برای اصلاح مملکت یقین دارم که حاضر هستید خود داری بگنید واز بعضی مذاکراتی که شده است صرف نظر نمایند بنده هم مکلفم که بهمه حق بدهم لکن باز عرض می‌کنم آمدید و جواب گفتید از یکطرف یادو طرف جز این که اختلاف را شدت بدھید فایده دیگر ندارد باید ماکار مملکت را اصلاح کنیم نه این که خراب کنیم حالا باید جواب ندهید محض خاطر وطن و محض خاطر استقلال وطن بنده می‌خواستم بلطف موضعی رام طرح کنم که آنهم راجع باتحاد است و آن موضوع اتحاد دولت مسلم است باین معنی

رئیس - اگر آقایان اجازه می‌فرمایند و می‌گذرند از حق خودشان چنان‌عالی می‌توانند بفرمایند (اغلب اظهار کردند آقای سردار اسعد مجاز ند)

آدینه محمد خان - من نمی‌گذرم باید در این خصوص رأی گرفت اگر رأی دادند بفرمایند.

رئیس - بس رأی میگیریم هر کس تصویب میکند که آقای سردار اسعد بدون آنکه نوبت باشان بر سر اظهارات خودشان را بفرمایند قیام نمایند (به اکثریت تصویب شد)

سردار اسعد - عرض میکنم این سوال جواب امروز و این وضع مجلس را بنده هیچ منتظر نبودم امروز موقع بودم دشمن های خیلی سخت باهم متجدد شده دست بدست یکدیگر بدھند باز می‌بینم گفتگوی اعتدال و انقلاب است این حرفي که ما را خراب کرده است باز اعاده میشود این حرفا راما از مجلس تابرنیزند از یم بازوهای خودمان نائل نخواهیم شد اثرات سوء این حرفا بکاینه وزراء و ادارات دولتی و بولایات و بهم جا سرایت میکند پس ماید در این موقع کمال اتحاد را کرده باهم متفق باشیم و این گفتگوها را از میانه برداریم بسیار خوب اگر امروز یک کار بسیار بدی اتفاق افتاد باید آنرا برای دست کرد و بطریف خود تاخت - اینطور نیست اگر یک چنین اتفاقی افتاد باید تحقیق شود بدون تحقیق نمیشود کاری کرد اگر مقصود ماید باشد که پسی موقع میگردیم و یک سوء اتفاقی را از خودمان کنیم و بطریف بیردازیم این قابله تابعیت لذت است و هیچ چیز کاری از حقیق شود این همچنان مختار است یک قدری افراد را کنار بگذارید ملاحظه کنید چشم بیست کرور و یاسی کرور ملت در این بقعه بشما است و خجالت بگشید که جواب آنها را دریش خدا و یغمبرچه خواهید داد حالا که یک چنین اتفاقی افتاده است باید با کمال دقت و تجسس و تحقیق کرد به بینیم کی بوده و از کجا بوده البته هر کس هست مجازات خواهند داد ناید کان محترم این طور شد کرد بطریف یک قدری خوب است ملاحظه بگنبد وضع مملکت را باید قدری این اختلافات را کنار بگذارید این هوس انتقام کشیدن از خصم را سکنار بگذارید هر دو اینکه مملکت بگذارد مغلوب شوند مغلوب شدن در مقام حفظ استند ملکت خیلی سهل است کشته شدن هم سهل است استدعا می‌کنم که این اختلافات را موقتاً کنار بگذارید تا اینکه مملکت بحال امنیت خود را باشند ناید بعد از آنکه قدری حال سکون در مملکت بیندا شد آنوقت باز ممکن است سر مطالب شخصی بر روید و اگر افتراض کسی را از خودشان دریابد چنین موقعی رفع نکنید کار بزرگی نیست مجال باقی است ممکن است در جای دیگر با وجود بدهید دیگر آنکه میخواستم هر چند در باب کابینه وزراء و همراهی ماها این از جمله رسومات است حقی از دولت متمده که کابینه قدیم با کابینه جدید موافقت تام ندارد بنده میخواهم الان یک قدری از دولت متمده هم پیش بینیم وقت خدمت کردن بنده حالا است که اسم وزیری روی من نیست خدمت بوزراء بگنم اگرچه خدا شاهد است که من از دوز اول مایل بوزارت نبودم و حالا میخواهم ثابت کنم که با